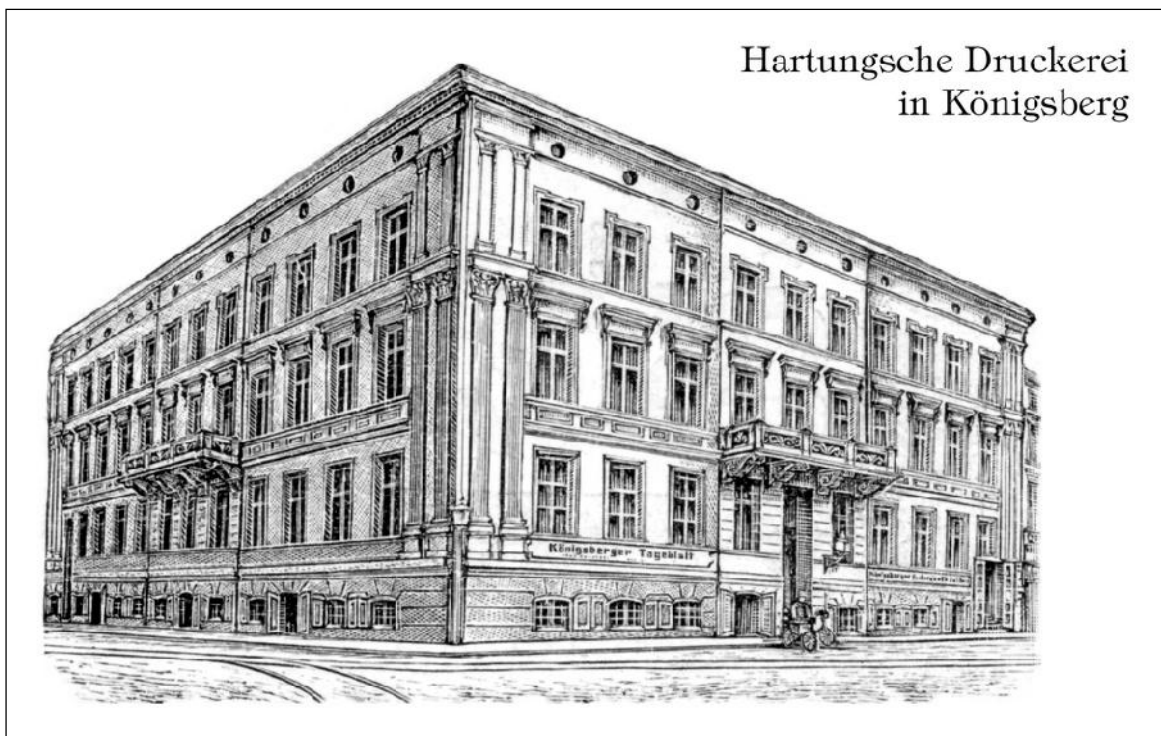

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Spaustuv s Mažojoje Lietuvoje XIX-XX a.

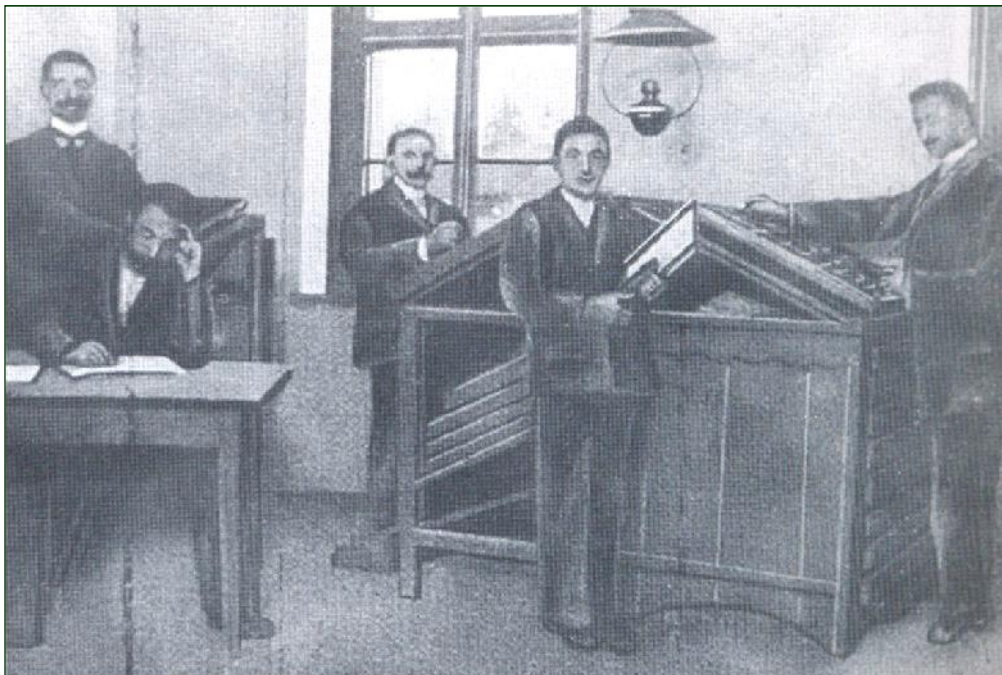

Nuo spaustuvi atsiradimo 1524 m. iki XIX a. pradžios Mažojoje Lietuvoje buvo vienintelis spaudos centras - Karaliau ius

Mažojoje Lietuvoje 1524 – 1940 m. veik 376 spaustuv s bei leidyklos, išspausdinusios apie 3500 lietuvišk knyg bei smulki j leidini , apie 140 lietuvišk periodini leidini . XIX a. I -oje pus je išleisti pirmieji lietuviški laikraš iai.

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Spaustuvi organizacija Mažojoje Lietuvoje XIX-XX a.

Martyno Jankaus spaustuvės Bitėnuose raidžių rinkykla

Spaustuvėse naudojo gotišką šriftą. Daugiausia šriftai ir visos poligrafijos technikos bei medžiagos tiek Vokietijos pramonė.

XIX a. pirmaisiais dešimtmiais didesnė spaustuvių sudarydavo spausdinimo skyrius, litografijos dirbtuvę, litografijos skyrius, šrifto liejyklą, knygrišyklą, rinkyklą, sandėlius, krautuvių, kontorą.

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Spaustuvi organizacija Mažojoje Lietuvoje XIX-XX a.

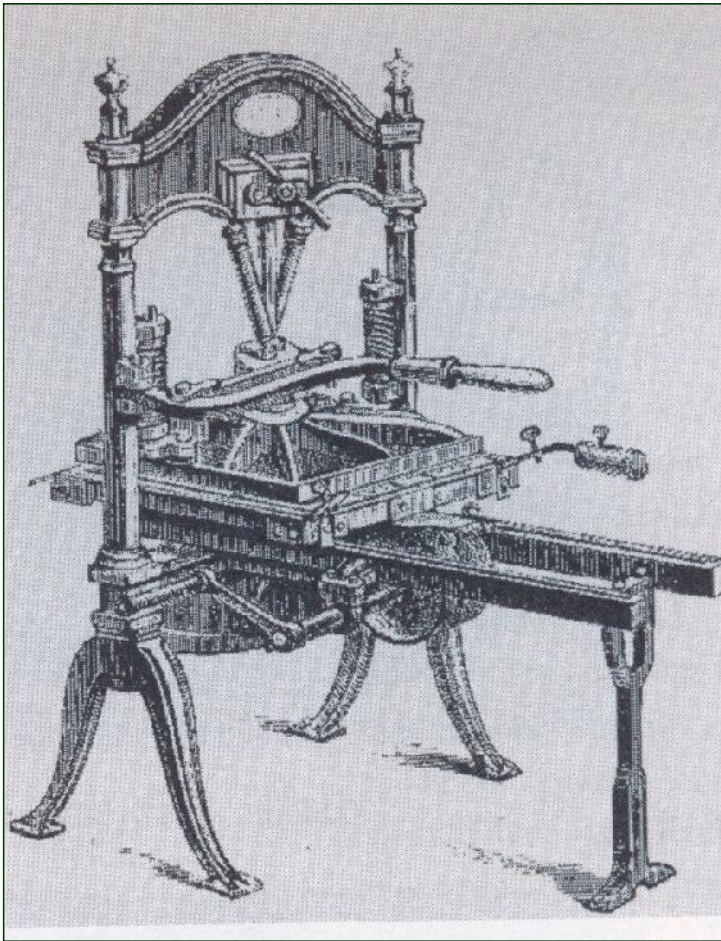

Šrifto liejykla. XX a. vidurys

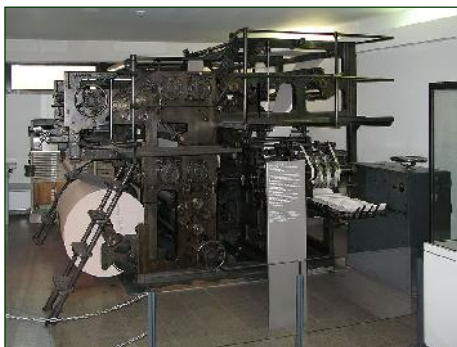
XIX a. viduryje susidar s lygos vien arba daugiausia lietuvišk spaud spaudinanimoms poligrafijos mon ms kurtis. Svarbiausias j interesas buvo komercija. Veik nedaug – viso 8, j tarpe F. Šr derio ir J. Traušio spaustuv s Priekul je. F. Šr derio mon sudar : spaustuv , knygyn lis, knygrišykla. J. Traušys tur jo spaustuv ir knygyn l. Jo monei pakako 2 sali ir sand lio. Priekul s spaustuvininkai ne tik dirbo, bet ir gyveno spaustuvi pastatuose.

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

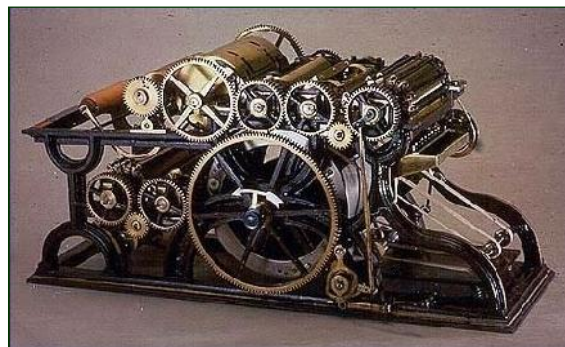
Spaustuvi ranga Mažojoje Lietuvoje XIX-XX a.

Rankin s spausdinimo stakl s

Plokš iaspaud s spausdinimo mašinos

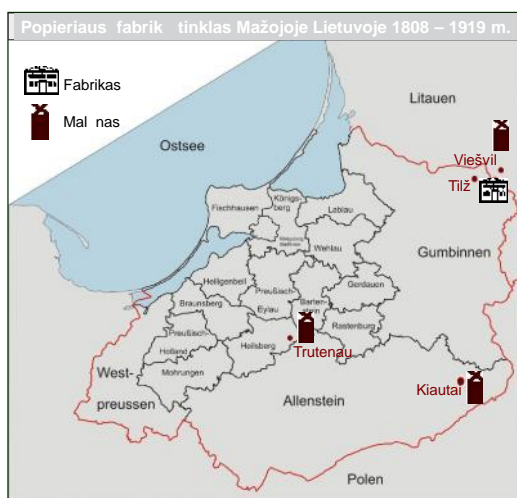

Iki XIX a. pradžios poligrafijos mon s pagrindinis darbo rankis buvo medin s, o v liau ir metalin s spausdinimo stakl s. Matyt, panašias spausdinimo stakles tur jo F. Šr deris. Jo mokyns J. Traušys sigijo plokš iojo spausdinimo mašin . Priekul s spaustuvinkai dirbo tradiciniu, dar J. Gutenbergo išrastu iškiliaspaud s spaudos b du. Tiek šrifto surinkimas, tiek spauda vyko rankiniu b du, tad leidybos užsakymus paverždavo pranašesn s vokie i spaustuv s. Nepaisant ši aplinkybi , Priekul s spaustuvinkai pagal išleistus spaudinius Mažojoje Lietuvoje iškilo ketvirt viet .

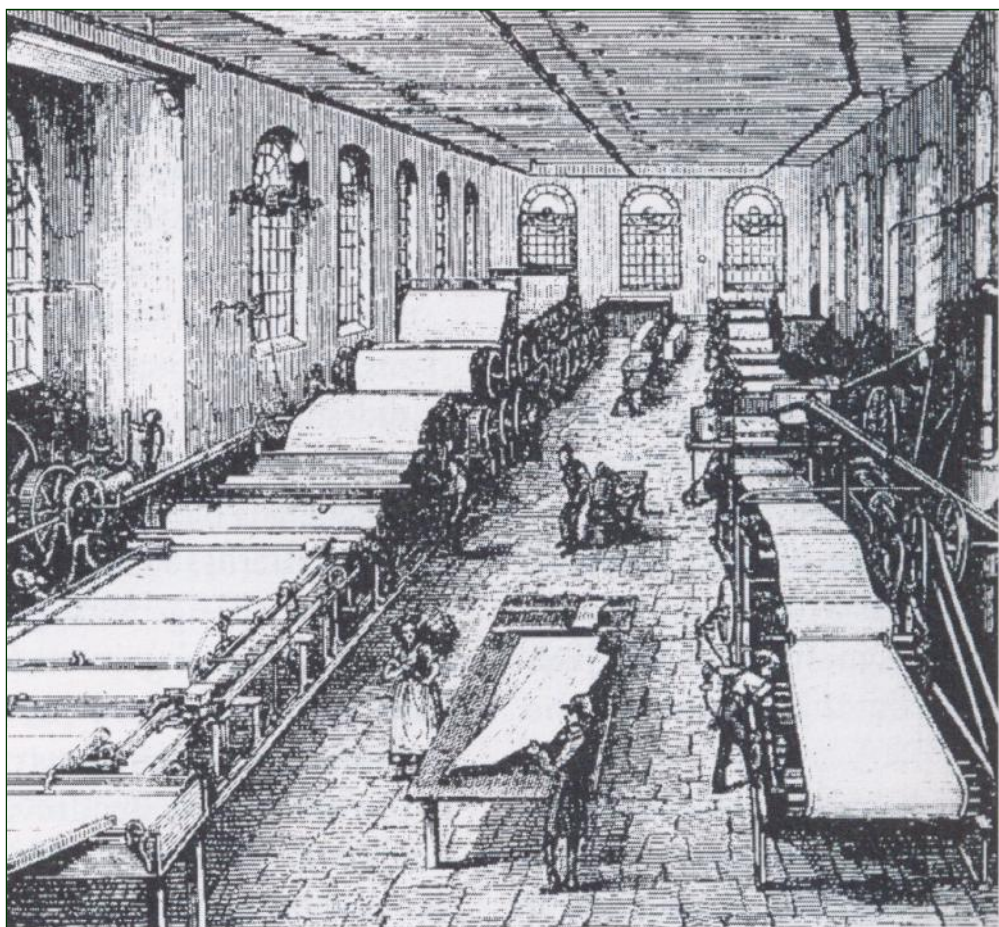
SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Spaudos medžiagos ir kainiai Mažojoje Lietuvoje XIX-XX a.

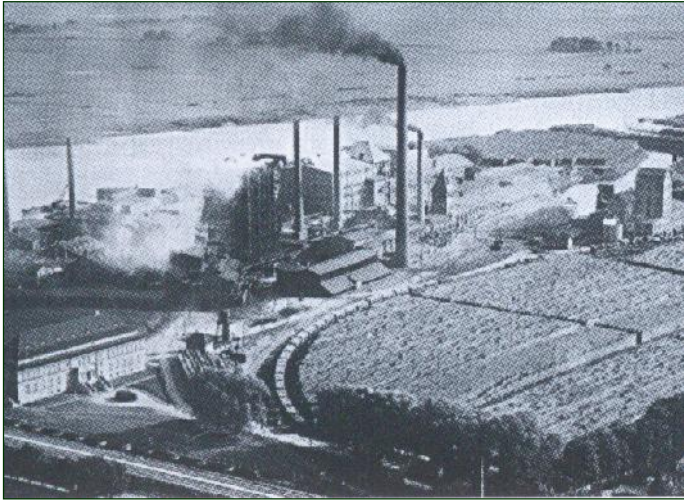
Popieriaus fabrik tinklas Mažojoje Lietuvoje 1808-1919 m.

Mažojoje Lietuvoje 1808 – 1919 m. dirbo Kiaut , Trutenau, Viešvil s popieriaus mal nai ir Tilž s popieriaus fabrikas. Popierius buvo gaminamas iš medžio, skudur ir šiaud . Plaiausiai poligrafijoje buvo naudojamas vietin s gamybos popierius. Nežinia iš kur gaudavo popieri Priekul s spaustuvininkai. Nedideli knyg ir periodini spaudini kainos nebuvo itin didel s, kur kas brangiau kainavo išleisti didel knyg – iki keliolikos t kstan i marki . Už vien laikrašt pirk jas mok jo kelis pfenigius.

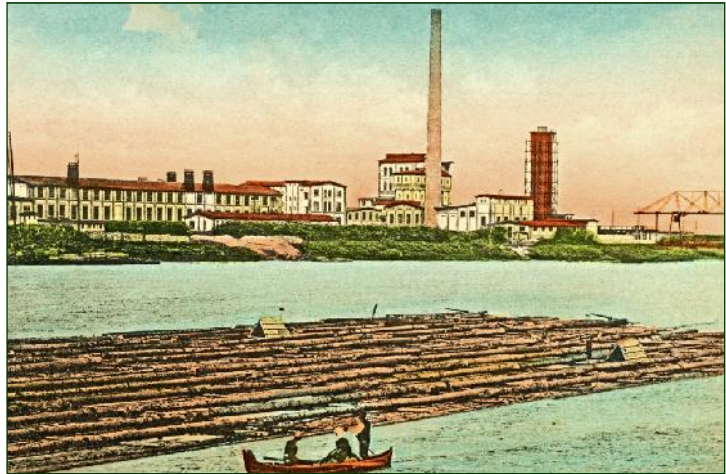

Popieriaus fabrikas. XIX amžiaus vidurys

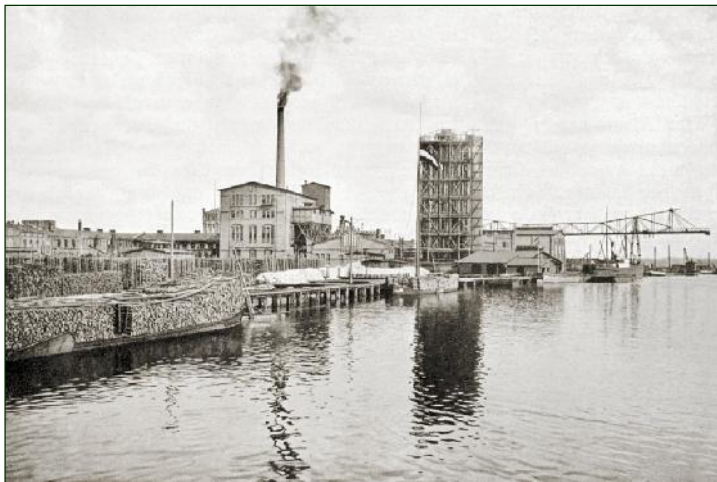

Tilž s popieriaus fabrikas. 1930 m.

XIX a. pab. – XX a. pr.
pradžioje veikti
celiuliozės fabrikai
Karaliaučiuje,
Klaipėdoje, Ragainėje.
Jų produkcija buvo
naudojama spaudos
popieriui gaminti.

Ragainės popieriaus fabrikas. 1907-1917 m.

Karaliaučiaus popieriaus fabrikas. 1900-1912 m.

Klaipėdos celiuliozės fabrikas XX a. pabaigoje

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Spaustuv s Priekul je

Pirmoji J. F. Šr derio spaustuv , Žvej g. 1., Priekul

Antroji J. F. Šr derio spaustuv
Gropiškiuose

J. Traušio spaustuv Drukiuose XX a. 9 deš. ir šiandien

Priekul s pirm j spaustuv Elnišk s kaime 1865 m. k r Johanas Francas **Šr deris**. Leido vien tik lietuvišk literat r – lietuviškus kalendorius, religinio turinio knygas kaimui. 1868 m. spaustuv persik l Gropiškius ir veik iki 1875 m. Tais paiais metais spaustuv buvo parduota jo mokiniui Jurgiui **Traušiui**, kuris 1886 m. pastat nauj m rin spaustuv s pastat Drukiuose.

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

F. Šr derio prieglaudos spaustuv – pirmoji Lietuvos poligrafinė mokykla

Elnišks našlai i prieglaudoje steigta spaustuv prad jo darb 1865 m. Uždirbus l š ir nupirkus didesn k , prieglauda ir spaustuv 1868 m. persikraust Gropiškius. 1875 m. buvo parduota J. Traušui. Tai buvo privati spaustuv , spausdinusi lietuviškas knygas bei vien laikrašt lietuvi -vokie i kalbomis. Vyravo religinio bei universalus turinio (kalendoriai) leidiniai.

J. Traušys

Pradžioje dirbo du darbininkai. 1866 m. mokyti amato stojo K. Kybelka, M. Šernius, J. Traušys. 1868 m. staigos savininkas F. Šr deris aštuoniolikai globotini steig mokykl . Kurioje buvo mokoma bendr j dalyk pagal jo paties parengt program . Vaikus mok **min ti** spaustuvininkai M. Šernius ir J. Traušys.

M. Šernius

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Spaustuvininkai

Šr deris (Schroeder) **Johanas Frydrichas Francas** (1829-07-03 Gumbin je – 1906-05-26 Klaip doje). Baig s teologij Karaliau iaus universitete, XIX a. antroje pus je buvo paskirtas kunigu praktikantu Priekul . 1856 m. Elnišk s kumetyne steig našlai i prieglaud . Nor damas prasimanyti nuolatini l š prieglaudos išlaikymui, steig spaustuv . Galima sakyti, kad tai buvo pirmoji Lietuvos spaustuvinink mokykla. Darbas joje prasid jo 1865 m. Buvo pigiai nupirktos rankin s spausdinimo stakl s ir keli centneriai šrifto. Spaustuv je dirbo 2-3 darbininkai. Leido vien tik lietuvišk literat r – lietuviškus kalendorius, religinio turinio knygas kaimui. 1868 m. spaustuv persik l Gropiškius ir veik iki 1875 m. Išspausdino 46 lietuviškas knygas ir 1 periodin leidin .

Jurgis Traušys (1844-08-06 Drevernoje – 1918-08-22 Drukiuose) poligrafijos amato mok si pas F. Šr der . 1875 m. iš pastarojo spaustuv perpirko, o 1886 m. Druki kaime pasistat nauj spaustuv . J. Traušys taip pat orientavosi kaimo gyventoj poreikius, 1876 – 1918 išspausdino 222 knygas ir 8 periodinius leidinius, tarp j (spaudos draudimo laikotarpiu) ir Didžiajai Lietuvai.

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Priekul je išleist leidini platinimas

Karaliau jus, Tilž , Kauk nai, Joneikiškiai, Klaip da, Šilut , Priekul , Kintai, Rusn , Ming , Sak t liai, Saugos, Viešvil , Smalininkai

Spauda buvo platinama per knygynus, knygrišyklas, spaustuvi knygynus, leidybinius knygynus, knygynus krautuves, keliaujan jus pardav jus, staigas ir asmenis, kuriems knyg pardavin jimas buvo šalutinis verslas.

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Spaudos platinimas Priekul s vals iuje

Lankupiai

Mikelis Šapalas

Mikelis Šapalas (1827 - 1884), karališkosios pašto agent ros Lankupi skyriaus ved jas. Bendradarbiavo su daugeliu spaustuvi , vert javo, pats raš . Šiame pašto skyriuje pardavin jo “Lietuviškas kalendras”.

Klišiai

Jonas Molinius, buv s siuv jas, gyven s Klišiuose, prekiauti knygomis prad jo nuo 1905 m. Turgaus dienomis – Priekul je savo spaudos kioske, kitomis dienomis savo namuose Klišiuose. Iki I - ojo pasaulinio karo prekiavo Klaip dos kasmetin se vasaros mug se. Pardavin jo daugiausia tarp kaimo gyventoj religin ir pasaulietin lekt r , kalendorius, smulkiuosius leidinius.

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Spaudos platinimas Priekul s vals iuje

Mikelis Kybelka

Pangesai

Mikelis Kybelka (1837 - 1906) pietistinio susirinkimo žodžio sakytojas. Pangesuose platino religinius spaudinius, netur damas komercini interes .

Gropiškiiai

Gropiškiuose valstietis Jurgis Redveikis pardavin jo savo knyg “Kumposas rodykle dvasiškoje” (nuplagijuota nuo kito leidinio). Jam talkininkavo valstietis M. Meižis.

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Spaudos platinimas Priekul je

Makso B ro užeiga krautuv XX a. pr.

Jono Moliniaus kioskas

Amalijos Kri geryt s knygn lis ir Liudviko Rano kirpykla. 1925 m. Taip pastatas atrodo dabar. Klaip dos g. 3, Priekul

Knygomis, kalendoriais, periodika buvo prekiaujama Priekul s turgaus aikšt je. Spauda prekiavo Makso B ro užeiga krautuv , Amalijos Kriugeryt s knygn lis, Liudviko Rano kirpykla. Spaudos kiosk tur jo spaustuvininkas Jurgis Traušys bei valstietis Jonas Molinius. Spaudiniais prekiavo Bertulai io, Jono Jonelai io, Urbikai io parduotuv s. Taip pat vairius spaudinius pardavin jo evangelik liuteron bažny ios antrasis kunigas Vilus Gaigalaitis bei bažny ios varpininkai Harfensteris bei Heinrichas. Minimas Druki spaustuv je dirb s Jonas Kiošis bei pora nežinom asmen , prekiavusi vairia spauda.

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Spaudos platinimas Priekul je

Vaistin 1959 m. ir 2013 m. Klaip dos g. 10, Priekul

Buvusi A. Guzovijaus užėiga. Klaip dos g. 13, Priekul

Klaip dos gatv je spauda prekiavo A. Guzovijaus užėiga ir vaistin , kurioje dirbo Maksas V laitis. A. Guzovijus pardavin jo Tilž je leidžiamas “Lietuviškas kalendras”, o M. V laitis pardavin jo savo knyg “Naminis liekorus lietuvišk j gyventoj ”. Priekul je buvo prekiaujama Priekul s, Tilž s, Klaip dos ir kit spautuvi bei draugijos “Sandora” leidiniai.

SPAUDA PRIEKUL JE XIX – XX A.

Atmintis

F.J. Šr deris mir 1906 m. geguž s 26 d. Smelt je. Palaidotas Klioš parke, greta žmonos ir augintin s. D l prieglaudos k r jo nuopeln , aukl jant beglobius vaikus ir 100- j gimimo metini proga, 1930 m. visuomen s r pes iu buvo pastatytas paminklas su užrašu vokie i ir lietuvi kalbomis. 1981 m. F. Šr derio kapaviet buvo rašyta Lietuvos TSR vietin s istorijos paminkl s raš .

J. Traušys mir 1918 m. rugpj io 22 d. J palaidojo Druki kapin se. Kapas 1980 m. rašytas valstyb s saugom vietin s reikšm s istorijos paminkl s raš .